

Jesus är svaret! Men lyssna först på frågan

Dagens västerlänning bombarderas dagligen av en formlig kakofoni av röster; av information och marknadsföring i en alltmer svårseparerbar blandning. Det har aldrig tidigare varit så lätt för en avsändare att nå ut med sitt budskap. Men det har heller aldrig varit svårare att tränga igenom bruset så att den tänkte mottagaren också kan ta det till sig.

Den massmediala kommunikationen tycks idag ha nått ett förenklingens zenit, där samma tidningsrubriker med smärre variationer avlöser varandra. Fler än en kristen förkunnare har därför fallit för frestelsen att ytterligare förenkla budskapet och reducera det kristna budskapet till några snärtiga fraser om kärlek och inre harmoni. Ett sådant synsätt vore dock att omyndigförklara nutidsmänniskan. Men framför allt vore det orätt gentemot det budskap som Jesus gav sina efterföljare i uppdrag att förkunna.

Den kristna tron uppstod i ett sammelsurium av olika filosofiska och religiösa strömningar i det romerska imperium som då stod nära sin höjdpunkt. Den existentiella frågan framför andra gällde döden. Därför kretsar mycket av Jesu och apostlarnas undervisning också kring just den frågan. Hebreerbrevets författare förklarar att Jesus kom för att "befria alla dem som av fruktan för döden hade levt i slaveri i hela sitt liv".¹

Både i tidningskiosken och på nätet möter oss en uppsjö av enkla "hjälp-dig-självt"-recept. Men huvudfrågan för den kristne förkunnaren är inte hur vi kan kopiera och överföra dessa till en kristen kontext. Inte heller vilka metoder vi kan bruka för att maximera antalet läsare. Frågan är istället vilka verkliga mänskliga behov och frågeställningar som döljer sig bakom människors impulsiva beslut i tidningskiosken eller vid tangentbordet.

Kontextualisering är alltid ett nyckelord när någon önskar gestalta evangeliet så att åhöraren kan ta det till sig. Detta var en helt central del i Jesu pedagogik, där liknelsen var den vanliga metoden för att koppla budskapet till något som åhörarna kunde relatera till. Men sina närmaste anhängare undervisade han på ett annat sätt: "Ni har fått del i Guds

1. Hebr 2:15. Bibelcitatt i denna artikel tagna ur Svenska Folkbibeln.

rikes hemlighet. Men de som står utanför får allt i liknelser”.² Och för Paulus, som mötte olika människor runt hela Medelhavet blev vikten av kulturförståelsen och att hitta kontaktpunkter ännu större: ”För alla har jag blivit allt, för att jag i varje fall skall frälsa några.”³ I dagens postmoderna värld med alla dess mer eller mindre flytande subkulturer gäller detta självfallet i ännu större utsträckning.

Vikten av kontextualisering gäller också i mötet med en större, men samtidigt mer svårdefinierad grupp: den stora skara som samlas under beteckningen Medelsvensson. Denna grupp är dock mycket svår att ringa in idag när den tidigare religiösa och kulturella referensramen tycks nästan utsuddad. Idag har istället var och en sin blivit egen lyckas smed, alltifrån gymnasieval ända fram tills den sista kronan tagits ut ur den egenhändigt valda PPM-fonden. Med denna valfrihet kan vi försöka kontrollera hela vår tillvaro. Men myntet har också en baksida, som stavas rotlöshet och osäkerhet.

Hur kan då den kristne förkunnaren knyta an till dagens postmoderna kultur som drar åt så olika håll? Utmaningen är ansenlig, men definitivt inte hopplös. För kanske innebär det svårfångade i samtidskulturen samtidigt en helt ny öppning för det kristna budskapet. När de gemensamma grundvalarna har rivits undan och mediebruset tystnat för ett ögonblick kvarstår en mänsklig egenskap som inte har försvagats; bara förts en aning i skymundan. Det handlar om människans sökande natur.

Visst har det blivit svårare att presentera den kristna tron för den som har förlorat förståelsen av traditionella begrepp som synd, frälsning och rättfärdighet. Men de eviga frågorna är fortfarande en dörr in i människans hjärna och hjärta. Jag vill i denna artikel lyfta fram fyra punkter att ta fasta på i ambitionen att kommunicera det kristna budskapet till dagens västerlänning.

1. Lyssna aktivt på människors existentiella frågor

På ett plan framstår det som om sekularismens gurus har fått rätt i sin förutsägelse att vetenskap och välstånd skulle suddas ut människans religiösa behov. De stora frågorna om varifrån människan kommer och vart hon är på väg lyser ofta med sin frånvaro i det offentliga samtalet. I ett

2. Mark 4:11.

3. 1 Kor 9:22.

tidigt skede av arbetet med det som omsider skulle bli boken *Vem tänder stjärnorna?* – en resa genom nutidsmänniskans stora existentiella frågor, tog förlaget hjälp av en faktagranskare. Han funderade över om detta var en farbar väg i ett postmodernt 2000-tal, och citerade en präst som valt att undvika tydliga svar: "Det där får vi lämna; det finns ändå inga svar på de stora frågorna." Analysen är inte ovanlig, men den är icke desto mindre alltför grund.

Frånvaron av en öppen diskussion kring människans största frågor beror knappast på att inga svar finns, inte heller på att människan nu äger alla svar. Tystnaden beror snarare på det ständiga bakgrundsbrus från teve, dator och annat som långa stunder lyckas döva den viskande rösten på insidan. Men bakom kulisserna står likafullt de stora existentiella frågetecknen kvar, lika krokiga som tidigare. Varken vetenskapen eller den massmediala explosionen har kunnat ge "homo zappiens" några tillfredsställande svar på hennes frågor om sig själv och varför vi är här. Och just här finns Kontaktpunkten med stort K; den stora möjligheten att kommunicera evangeliet till nutidsmänniskan.

Få sekulariserade 2000-talsmänniskor skulle säga att de bär på syndanöd. Men många upplever ändå en obestämbar vilshenhet inför livet. Vi strävar efter det fullkomnade liv som inredningstidningar och resemagasin målar upp, men som aldrig riktigt vill infinna sig. Det är inte sin syndaskuld inför Gud som dagens europé våndas över, som Luther gjorde för 500 år sedan. Snarare en ständig otillfredsställelse över att livet aldrig tycks nå det stadium av harmoni som man längtar efter. På ett sätt kan vi därför hävda att dagens västerlänning brottas med själva frälsningsfrågan, formulerad som: "Hur kan jag nå den sanna lyckan?" Men hon gör det sällan utifrån Luthers fråga "Hur kan jag finna en nådig Gud?", utan oftare i hopp om en inomvärldslig, men likväl ständigt undflyende lösning på den mer obestämbara livsångest som inte tar sin utgångspunkt i begrepp som synd och skuld.

Svårigheten att på egen hand finna vägen till lyckans land har gjort att frågan om livets innersta mening blivit den kanske allra mest brännande. Nutidsmänniskan har tillgång till så mycket kunskap, så stort välstånd, och så mycket underhållning. Men det finns ändå en otillfredsställelse. Ibland lågmält malande, ibland skrikande i ångest. Men den finns alltid där någonstans i bakgrunden. Något som säger oss att ateismen inte ger oss de svar som hjärtat kan acceptera. I dessa stora frågor

finns en tydlig kontaktpunkt. Ibland är den lättåtkomlig, ibland väldold. Men den finns där hos alla människor.

2. Tala tydligt!

Den allt annat överskuggande huvudfrågan om alltings yttersta grund har två huvudsakliga svarsalternativ: ateistisk materialism och teism - vilket här i Skandinavien länge har varit liktydigt med kristen tro. Det finns visserligen gott om frispråkiga företrädare för andra trosuppfattningar, framför allt panteism - tron på något slags opersonlig andlig verklighet - De drar dock alla åt antingen ateism eller teism, och den religionsfilosofiska diskussionen rör sig i stort sett uteslutande kring dessa två huvudalternativ. Antingen är materia det enda som existerar, eller också finns det en personlig Gud.

De två alternativen utesluter varandra, och de är tydliga i sin beskrivning av tillvarons yttersta grund. Detsamma gäller även de konsekvenser som respektive världsbild får för exempelvis antropologi och syn på moral. Om ateismen är sann är människan i grunden "en farkost för sina gener"⁴ för att citera den nutida ateismens huvudprofet Richard Dawkins. Utan Gud finns inga objektiva moraliska värden, inget syfte med människans liv och så vidare. Om Gud däremot existerar är människan skapad till Guds avbild, med förmågan att fatta moraliska beslut av verkligt värde, och det finns en objektiv mening med hennes liv.

Det postmodernistiskt genomsyrade 2000-talet har lärt oss att vi aldrig kan nå säker kunskap, och därför har maximalt svävande svar blivit ett tecken på verklig vishet. Ett framträdande språkrör för denna grundsyn är f.d. ärkebiskop KG Hammar, som slår fast: "Jag är tydlig med att jag är otydlig. Det är min strategi och mitt sätt att leda."⁵

I en kultur där de gamla svaren har fått ge vika och otydligheten har blivit dygd finns det ett enormt behov av handfasta svar. Och här skulle den kristna tron kunna spela en huvudroll, menar Gene Edward Veith: "Modernismens misslyckande innebär att den gamla sekularistiska kritiken av övernaturlig kristen tro har förlorat sin kraft. Konservativ kristen tro har i den postmoderna världen fått en ny trovärdighet."⁶

4. Richard Dawkins, intervjuad av Göran Rosenberg Vad är en människa? SVT, hösten 2003.

5. Brandsma, Eva 'Otydligheten är min tydlighet' *Loop* Nr 1, 2005, s. 7 (intervjuartikel med KG Hammar).

6. Veith, Gene Edward, *Postmodern Times* (Crossway Books, 1994) s. 28.

Därför har kristna all anledning att ge en tydlig beskrivning av det ateistiska alternativet. Att om ingen Gud finns är vi alla en samling atomer ute på en ytterst sett meningslös resa från ingenting till ingenting. Och i samma andetag finns sedan möjligheten att förmedla den tydliga kristna bekännelsen. Att Gud existerar och att Jesus från Nasaret inte bara är en av historiens alla vishetslärare, utan förtjänar det epitet som den förment tvehågsne Thomas ger honom: "Min Herre och min Gud!"⁷

3. Våga utmana!

Internet har – på gott och ont – fört hela världen inför våra ögon. Samtidigt som informationsmängden har mångfaldigats har den också skurits ner i alltmer finhackade portioner. Steven Johnson skrev sommaren 2009 i *Time* att om tre, fyra år kommer samtliga stora informationskanaler att vara i twitterformat⁸. Något som i så fall måste betecknas som en uppenbar omyndigförklaring av människan som intelligent varelse.

Extrema uttryckssätt brukar med tiden slå över i en korrigerande motreaktion. "Fast food" skapade ett behov av "slow food". Det nya sättet att kommunicera i hyperkort format kommer även det att ge upphov något annat. Men det krävs en smula mod för att våga gå emot det ständiga mantrat: "Gör budskapet mer lättsmält!" En sådan ansträngning kan tveklöst vara värd sitt pris. För det som människor på djupet söker är knappast mer av samma sak, utan hellre något som utmanar och engagerar på djupet.

Jesus själv är synnerligen utmanande, och för 2000-talsmänniskan uppenbart provocerande i sin undervisning: "Om någon vill följa mig, skall han förneka sig själv och varje dag ta sitt kors och följa mig. Ty den som vill bevara sitt liv skall mista det, men den som mister sitt liv för min skull, han skall vinna det."⁹

Detta budskap lockar knappast den sida i oss som söker lättsmälta svar på svåra frågor. Men en sådan förkunnelse kan också ge just det som nutidsmänniskan innerst inne längtar efter. För om något är verkligt svårtillgängligt, skulle det också kunna vara verkligt dyrbart.

7. Joh 20:28.

8. Steven Johnson 'How Twitter Will Change the Way We Live', *Time* 5/6 2009.

9. Luk 9:23f.

4. Sanning och ödmjukhet i salig förening

Det finns också anledning för kristenheten att våga utmana den postmodernistiska inställningen att varje sanningsanspråk egentligen är ett dolt maktanspråk¹⁰. Bibeln understryker istället konsekvent att sanningen kan framföras både tydligt och kraftfullt, men samtidigt fyllt av ödmjukhet. "Dra ut till försvar för sanning, ödmjukhet och rättfärdighet"¹¹ skriver psalmisten. I Matteusevangeliet exemplifierar Jesus detta genom en i våra ögon märklig presentation av sig själv. Först förklarar Jesus att Gud har överlämnat allting till honom, och att han är den ende som kan känna Gud Fader, förutom dem som han själv uppenbarar Gud för. Vidunderliga anspråk, som tycks oss ännu mer underliga när vi fortsätter två verser längre ner, där Jesus säger: "lär av mig, för jag är mild och ödmjuk i hjärtat".¹²

Ödmjuk? Vad menar Jesus egentligen här? Antingen hade han en helt förvriden förståelse av begreppet ödmjukhet. Eller också var hans enorma sanningsanspråk faktiskt kopplade till den största ödmjukhet och kärlek som världen har känt. Att kommunicera ett så tydligt budskap idag är nästan att svära i den heliga sekularismens kyrka. Men det är likafullt den enda framkomliga vägen.

Om Jesus var den han sade sig vara, så finns det all anledning att ta fram den gamla devisen "Jesus är svaret". Vi behöver då heller inte nedslås av den vanliga kontringen "Och hur löd frågan?" För vilken existentiell fråga som nutidsmänniskan än vågar lyfta fram i ljuset kan svaret förankras mannen från Nasaret, i honom som sade sig själv vara Vägen, Sanningen och Livet. Det i sig behöver varken vara förmätet eller högfärdigt. Den springande punkten gäller förstås om det fanns fog för hans anspråk eller inte. Den frågan måste självfallet få ställas. Och då kan den – precis som alla andra – också få ett trovärdigt svar.

Per Ewert

Frilansskribent och gymnasielärare
per@ordklass.se

10. För utförligare resonemang kring detta, se t ex James W Sire, *The Universe Next Door* (IVP, 2004) kap. 9.

11. Ps 45:5.

12. Hela passagen i Matt 11:27-29.